

УДК 378

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД ТА ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Водолажська Т. О., к.е.н., доцент,
tatyana.vodolazhska@gmail.com*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

*Дімітракієва С. Р. д.е.н, професор,
s_dimitrakieva@abv.bg*

Технічний університет Варна (Болгарія)

Нині освітньо-науковий простір України чітко пронизаний євроінтеграційними процесами, що зумовлюють нагальну необхідність доведення рівня якості української вищої освіти до стандартів якості вищої освіти, затверджених закордоном. Для досягнення такої мети виникає потреба у внесенні суттєвих змін до системи вищої освіти, зокрема і в питанні академічної доброчесності як підґрунтя для її розвитку [1].

Академічна доброчесність – це «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2].

Термін «академічна доброчесність» застосовується як для окреслення внутрішньої культури кожного окремого індивідуума (людини, особистості), так і для характеристики загальної корпоративної культури закладів вищої освіти.

Для забезпечення рівня останньої у достатньо високому ступені перед освітніми закладами постає завдання із формування та забезпечення академічної чесності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічного складу, що актуалізує питання вивчення та реалізації основних засад здійснення цього процесу. Насамперед, здійснюють дослідження особливостей дотримання правил академічної доброчесності у ряді провідних закордонних держав – освітніх лідерів з метою перейняття їх досвіду.

Результати аналізу міжнародних практик та досвіду забезпечення академічної доброчесності дозволяють підсумувати, що закордонні

заклади освіти вважають плагіат (нечесність) в якості загрози для своєї безпеки і стрижневими причинами розладу в освітній сфері [1-5].

Найбільш жорсткі правила та принципи додержання академічної культури, що використовуються багато десятиліть в системі вищої освіти країни, розповсюджені у освітніх закладах США. До загального їх переліку можна віднести підробку оцінок, списування, надання/отримання забороненої допомоги, плагіаризм, фальсифікацію лабораторних чи дослідницьких результатів, купівлю/ крадіжку праць, брехню тощо.

Наслідками виявлення таких порушень можуть бути досить жорсткі рішення, як-от : остаточне відрахування здобувачів, звільнення викладачів, стрімке і безповоротне зниження іміджу освітнього закладу [4].

Для їх уникнення у США сформовано та впроваджено політику дотримання норм академічної чесності, яку реалізують через відповідні науково-дослідні та федеральні агентства. Вона покликана надати чіткі однозначні відповіді та вказівки – як діяти та реагувати у випадку виявлення академічної нечесності.

Схожа політика розроблена та впроваджена у Китаї, де в системі освіти неодмінно всі учасники освітнього процесу повинні дотримуватися правил, норм та принципів, зазначених у Кодексі поведінки, що передбачає формування та функціонування наглядових комітетів і реалізацію програм захисту інформаторів з питань недодержання принципів академічної чесності.

У освітньому процесі усієї множини функціонуючих університетів країн Європи присутні загальні тенденції розвитку академічної культури здобувачів, зокрема : реалізація професійної етики у навчальному процесі, глобалізація, інтернаціоналізація, децентралізація освіти, її інформатизація тощо.

Водночас в певних державах впроваджують в освітній процес більш конкретизовані ідеї академічної чесності. Як-от, в вищих навчальних закладах Франції реалізують такі напрями та тенденції академічної культури здобувачів:

- «домінування, дотримання стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в просторі вищої освіти;
- розроблення акредитаційною комісією стандартизованих процедур оцінки політики вищих навчальних закладів у сфері академічної чесності;

- запровадження навчальних методик із метою підвищення кваліфікації викладачів у питаннях сучасного академічного письма й підвищення їх мотивації у застосуванні таких методик у роботі;

- широке використання культури академічного письма (у т.ч. академічного письма іноземною мовою) із метою посилення власної аргументації тих фактів, які досліджує науковець;

- підвищення якості наукових публікацій дослідників за рахунок дотримання вимог до структури наукових статей, зокрема за моделлю IMRaD (вступ – методи – результати – дискусія);

- запровадження навчальних он-лайн тренінгів щодо правильного обґрунтування та оформлення наукових здобутків автора, включаючи цитування положень його наукових праць та поширення цієї практики у середовищі всієї освітянської спільноти та окремих університетських спільнот;

партнерство між закладами вищої освіти та суб'єктами господарської діяльності – потенційними працедавцями, що сприятиме навчанню висококваліфікованих фахівців, які будуть повністю працевлаштованим» [1, с. 91-92].

Загалом, вищі навчальні заклади країн Європейського союзу «мають достатню суспільну довіру до результатів навчальної та наукової діяльності» [5, с. 395]. В українських освітніх закладах провадиться державна освітня політика академічної доброчесності через нормативно-законодавче регулювання зазначеного питання.

В Україні і здобувачі освіти, і науково-педагогічні працівники задля забезпечення академічної доброчесності повинні дотримуватися наступних принципів :

- справедливості та толерантності;

- законності та верховенства права;

- поваги та взаємної довіри;

- свободи та людської гідності;

- професіоналізму та компетентності;

- формування громадянської культури;

- чесності, порядності; відкритості, прозорості;

- самовдосконалення, саморозвитку; партнерства і

взаємодопомоги;

- нетерпимості щодо недотримання правил і норм Кодексу академічної доброчесності;

- колегіальності та демократичності;

- персональної відповідальності та роботи на результат тощо [2].

Однак, попри наявність закріплення поняття та принципів, і правил академічної доброчесності та відповідальності за їх порушення на законодавчому рівні, до цього часу в українських освітніх закладах фіксується «криза здійснення освітнього процесу на ціннісних засадах» [5, с. 395].

Такий стан підкреслює необхідність та зумовлює використання закордонного досвіду забезпечення академічної культури як взірця для системної діяльності освітніх закладів, що дозволить викоринити заборонені чи корупційні дії в освітньому та науковому середовищі.

Література:

1. Батечко Ніна, Дурдас Алла. Академічна доброчесність в контексті європейських практик : досвід Франції. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика (Серія : Педагогічні науки)*. 2019. № 3 (60). С.88-94. URL : <http://npo.kubg.edu.ua/article/view/183447/183379>
2. Отамась І. Г. Забезпечення академічної доброчесності в науковому та освітньому середовищі закладів освіти: досвід ЄС та України. Київ : ЦПО, 2021. 18 с. URL : <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2504>
3. Свешнікова А. О. Передовий досвід забезпечення якості вищої освіти : зарубіжні і вітчизняні практики. Дидаскал. 2020. № 20. С. 255-257. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/13850>
4. Ковальчук О.С., Потапюк Л.М. Забезпечення академічної чесності у вищих навчальних закладах : міжнародний досвід. *Вісник університету ім. А. Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2017. № 1 (13). С.21-26. URL : <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ab8160e1-07f1-484f-8491-d5a4623985b2/content>
5. Слободянюк О. М. Академічна доброчесність у вищій освіті України: особливості впровадження та тенденції розвитку. *Педагогіка XXI століття: сучасний стан та тенденції розвитку* : колективна монографія : у 2 ч. / відп. за випуск О. Є. Карпенко. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. 964 с. С.388-414. URL : <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/143>